

ценностей современной России: Автореф. ... канд. соц. наук. – Ставрополь, 2006. – 20 с.

4. *Кухтерина Е.А.* Социальная мобильность молодежи: Автореф. ... канд. соц. наук. – Тюмень, 2005. – 21 с.

5. *Панарина Т.В.* Гражданский идеал как ценностное основание социализации современной молодежи: Историко-культурный аспект // Гуманитарные и социально-экономические науки. Спец. выпуск „Педагогика”. – 2006. – № 2. — С. 25 – 29.

6. *Шанибов Ю.М.* Ценностные ориентации студенческой молодежи. – Самара: Гос. Академия культуры и искусств. – 45 с.

УДК 376.22: 369.223.24

О.В. Мельничук

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ЦЕНТРАХ РАНЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-ІНВАЛІДІВ

Анотація. У статті аналізується процес соціальної реабілітації дітей з особливими потребами.

Ключові слова: діти з особливими потребами, соціальна реабілітація.

Аннотация. В статье анализируется процесс социальной реабилитации детей с особенными потребностями.

Ключевые слова: дети с особенными потребностями, социальная реабилитация.

Annotation. In this article the author analyzes of a process social rehabilitation children with particular needs.

Key words: children with particular needs, social rehabilitation.

Об'єктом особливої уваги з боку держави, як наголошується у Конвенції про права дитини, мають бути діти, які живуть у винятково важких соціальних умовах. Серед груп, що належать до цієї категорії дітей, в Україні існує і така, яка потребує особливої уваги та соціально-педагогічної реабілітації [7, с. 2].

Прийняття Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів та Положення про міжвідомчу координаційну раду з питань ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів стало відображенням уваги держави до проблем дітей з обмеженими можливостями та значним стимулом до активізації соціально-реабілітаційної роботи [4, с. 192].

Соціальна реабілітація дітей із функціональними обмеженнями виступає однією з найактуальніших проблем сучасної соціальної педагогіки. Критичність ситуації в Україні поглиблюється великою кількістю новонароджених дітей з паталогічними відхиленнями. Зростання кількості інвалідів, збільшення уваги до кожного з них, незалежно від його фізичних, психічних чи інтелектуальних можливостей, прогрес уявлення про безумовну цінність кожної особи і необхідність захищати її права, характерні для демократичного, громадянського суспільства – все це визначає важливість соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження. Дослідження проблеми інвалідності засвідчують про подолання складного шляху від фізичного знищення, ізоляції „неповноцінних членів” суспільства до необхідності інтеграції осіб із обмеженими можливостями і створення безперешкодного середовища життєдіяльності. Отож, проблема необхідності соціально-педагогічної реабілітації, з нашого погляду, є слухною та нагальною [1, с. 182].

У сучасній соціально-педагогічній науці проблема соціальної реабілітації дітей з особливими потребами є одним із пріоритетних напрямів. Зокрема, теоретичні засади соціально-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими можливостями розглядаються у працях А.Й. Капської, І.Д. Зверєвої, Н.В. Заверико, О.В. Безпалько, Л.І. Міщик. Психологічні аспекти адаптації та реабілітації розкрито у дослідженнях Г. Добровольської, К. Семенової, І. Мирославої, О. Зотова. Особливості реабілітаційного процесу осіб з обмеженою дієздатністю висвітлені у працях російських вчених О. Холостової, Л. Баладян, Л. Алексєєвої.

Метою нашої статті є аналіз процесу соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями в центрах ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Соціальна реабілітація (від лат. „*rehabilitatio*” – відновлення), як і будь-яка інша її форма, передбачає „відновлення втраченої здатності, повернення певної якості після того, як вона з якихось причин зазнала негативних змін” [5, с. 149]. Взагалі, поняття „соціально-педагогічна реабілітація” слід розуміти не просто як сукупність термінів, а як складну і досить струнку термінологічну систему конкретних понять, в їх взаємозв’язках і залежностях, що з’являються і характеризують особистість за умови несприятливого впливу чинників на процеси її формування в умовах онто – і філогенезу.

Термін „реабілітація” як результат спільної діяльності педагогів, медичних працівників, керівників громадських організацій ґрунтовно запроваджується після першого засідання експертів ВООЗ. Реабілітація набуває важливого для нас тлумачення – „координоване застосування медичних, соціальних, просвітницьких і професійних заходів до навчання чи перекваліфікації осіб з вадами розвитку з метою досягнення ними найвищого рівня функціональної готовності” [6, с. 20].

Як зазначалось раніше, важливим документом, який кардинально вплинув на поширення системи соціальної реабілітації, є Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1545 „Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів”. Концепція визначає основні напрями корекційної роботи з дітьми-інвалідами, серед яких першим є здійснення ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів через мережу центрів реабілітації максимально наближених до місця їх проживання. Серед основних умов упровадження в Україні цієї системи передбачено створення та утримання системи центрів ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Концепція має консолідуєчий зміст, бо передбачає поєднання зусиль різних міністерств та відомств, спеціалістів-реабілітологів та сім’ї, громадських та державних установ. Вона передбачає впровадження системи ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів як загальнодержавної програми, поширеної на всій території України, як системи, що забезпечує конституційні права, дає рівні можливості. Концепція ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів визначила новий державний підхід до проблем інвалідності. Це – нова, гуманістична, демократична філософія суспільства по відношенню до дітей з обмеженими можливостями здоров’я.

Заклади нового типу, які за останні роки почали з’являтися в Україні, (навчально-реабілітаційні центри, освітні комплекси, гімназії, спеціалізовані класи тощо), маючи дійсно досить високий науково-педагогічний потенціал, все ж лишалися установами, що обмежують проникнення особистості в соціум, створюють, можливо і не погані, але ізольовані умови. Значним недоліком існуючої в Україні системи є те, що вона “...забезпечує потреби лише 20 відсотків дітей-інвалідів. При цьому відірваність дітей від сім’ї, від звичного і біологічно близького оточення посилює психологічний тиск на дитину” [2, с. 279].

На сучасному етапі своєї діяльності такі центри є навчально-виховними закладами соціального захисту, які задовольняють потреби дітей-інвалідів з психофізичними вадами та їх сімей у соціальній адаптації та реабілітації. Показовим, на наш погляд, є те, що такі установи з’явилися саме в системі соціальної політики держави і були підтримані усіма зацікавленими міністерствами та відомствами.

Система ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів зорієнтована на дитину та її родину. Вона поєднує соціальну, загальноосвітню, педагогічну, медичну та технічну допомогу дітям-інвалідам та їх сім'ям. Це система реабілітаційних та корекційно-відновлювальних заходів, які застосовуються для дітей-інвалідів з різними інвалідизуючими захворюваннями з раннього віку з метою зменшення або подолання фізичних та інтелектуальних вад, набуття знань, умінь та навичок, формування їх здатності до самореалізації, життєтворчості, життєвої компетентності, які б дали змогу дитині з обмеженими можливостями здоров'я інтегруватись у дитячі колективи дошкільних закладів та загальноосвітніх шкіл і не перебувати в інтернатних установах.

Рання соціальна реабілітація дітей-інвалідів, яка реалізується в центрах, забезпечує своєчасне виявлення відхилень від нормального розвитку, складання на цій основі індивідуальних реабілітаційних програм, кваліфіковане виконання запланованого, участь сім'ї, якомога ранній початок корекційної допомоги, яка відбувається у сімейно-суспільному та предметно-просторовому оточенні. Взаємовідносини, спілкування з оточуючими людьми це – своєрідна форма існування дитини. Оптимально сформоване і цілеспрямоване оточення, взаємовідносини із однолітками, значущими дорослими стимулюють розвиток дитини, роблять його більш інтенсивним, ефективним та якісним.

Спектр діяльності системи ранньої соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями слуху досить широкий і різноманітний. Він містить у собі не тільки адаптацію та реабілітацію, а й оволодіння дитиною базовим компонентом дошкільної освіти, підготовку її до школи, навчання родини, послуги соціального працівника, психологічну допомогу та логопедичну корекцію, послуги по діагностиці та тестуванню, застосування супутніх медичних технологій, профілактичні заходи.

Дослідження діяльності центрів ранньої соціальної реабілітації засвідчують своєрідність процесу саме ранньої соціальної реабілітації, як початку реабілітаційної системи взагалі. Суть її полягає у:

- якомога ранньому виявленні патологій, ранній діагностиці, ранньому втручанні, ранньому початку реабілітації;
- неперервності кваліфікованого, різнорівневого, довготривалого впливу на дитину у часі і просторі;
- комплексному підході до вибудови та реалізації програм соціальної реабілітації;
- поступовості та етапності, у русі від простого до складного, від ближніх цілей до дальніх;
- глибокій індивідуалізації реабілітаційних програм, у побудові та реалізації їх з урахуванням своєрідності інвалідизуючого захворювання дитини;
- широкому залученні сім'ї та довколишнього середовища у реабілітаційний процес, у поступовому розширенні освоєного простору;
- реалізації індивідуальних реабілітаційних програм дітей-інвалідів без відриву їх від сім'ї та місця постійного проживання;
- перебуванні дитини-інваліда у мікросоціумі дитячого колективу, без ізоляції від суспільства, в умовах звичайного середовища [3, с. 10].

Кожна дитина – це унікальний і неподільний світ. Їй для життя серед людей, в соціумі необхідно мати відповідні знання, вміння та навички. Вона повинна мати певний рівень життєвої компетентності, відповідний рівень соціалізації. І саме з огляду на поєднання в одному індивідуумі, в одній дитині різнобічних складових всього світу, для її соціалізації та надання спроможності жити в соціумі їй необхідні: певний рівень здоров'я і фізичного стану, когнітивний та інтелектуальний розвиток, уміння спілкуватись та побутові навички. Соціальну реабілітацію доцільно розглядати як більш широке поняття, як таке, що об'єднує в собі всі напрями реабілітації, реалізує їх на практиці, дає можливість дитині-інваліду інтегруватись у суспільство. Ця можливість складається із подолання або зменшення вад, які здійснюються медичною реабілітацією; вади у спілкуванні долає реабілітація педагогічна; навичкам побутовим вчить побутова

реабілітація; фізична реабілітація вчить рухатись, професійна реабілітація – сприяє опануванню професійних навичок. Але все це і є окремі складові частини комплексної або соціальної реабілітації, тобто такої, яка, в решті решт, дозволяє людині жити в суспільстві.

Отже, центри ранньої соціальної реабілітації є установами якісно нового типу, які поєднують у собі зусилля педагогів, медичних та соціальних працівників, дають змогу сім'ї брати безпосередню участь у реабілітаційному процесі, забезпечують можливість вихованцям вже з перших днів виконання реабілітаційних програм жити у відкритому суспільстві, формувати свою життєву компетентність. Зміст, форми та методи їх діяльності спрямовані на те, щоб надати своєчасну педагогічну допомогу дітям-інвалідам, створити умови для повноцінного формування у них життєвого досвіду. Центри ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів відіграють об'єднуючу, консолідуєуючу роль. Вони об'єднують дитину з навколишнім середовищем, дитину з дитиною, дитину із значущими дорослими, дитину з сім'єю, дитину з суспільством. Центри вибудовують та реалізують індивідуальні реабілітаційні програми, готують дітей з обмеженими можливостями здоров'я до поступового переходу від самотності, замкнутості, некомпетентності до відкритості, життя серед людей, до знань.

Література

1. Збірник матеріалів другої міжнародної соціально – педагогічної конференції студентів і молодих науковців. 24 – 25 квітня 2007 р. – Луцьк, 2007 – 236 с.
2. *Кобильченко В.* Виховання дитини з психофізичними проблемами в сім'ї // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. – К.: Контекст, 2000. – 336 с.
3. *Ляшенко В.І.* Формування життєвої компетентності дітей-інвалідів у центрах ранньої соціальної реабілітації: Автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / Луганський національний педагогічний університет ім. Т. Шевченка . — Луганськ, 2005. – 20 с.
4. Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. – Серія №11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: Зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. – Випуск 5. (Частина II). – 317 с.
5. Реабілітаційна педагогіка на рубежі ХХІ століття: Наук. - метод. зб.: У 2 ч./ Наук ред. *І.Г. Єрмаков.* – К.: ІЗМН, 1998. – Ч. 2. – 328 с.
6. Социально – бытовая и трудовая реабилитация инвалидов. – М. : ТЕИС, 1997. – 181 с.
7. *Тютюнник М.І.* Соціально – педагогічна реабілітація дітей в спеціальних дошкільних закладах освіти засобами творчої гри: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 1999. – 22 с.

УДК 37.013.42:173(410)

Ю.В. Михайліченко

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Анотація. У статті розглядаються особливості сімейного виховання у Великій Британії, аналізуються традиції та сучасні підходи до виховного процесу в британській родині.

Ключові слова: система сімейного виховання у Великій Британії.